

NAMIBIA SENIOR SECONDARY CERTIFICATE

FIRST LANGUAGE OTJIHERERO ORDINARY LEVEL 4107/3

PAPER 3 Literature

2 hours

Marks 60

2020

Additional Materials: Answer Book

INSTRUCTIONS AND INFORMATION TO CANDIDATES

- Write your answers in the Answer Book provided.
- Write your Centre Number, Candidate Number and Name in the spaces on the Answer Book.
- Write in dark blue or black pen.
- Do not use correction fluid.
- Answer **three** questions, **one** from Section A **Poetry**, **one** from Section B **Prose** and **one** from Section C **Drama**. Of the three answers, **one** must be an essay.
- Pay attention to spelling, punctuation and sentence structure.
- The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.

OMARAKIZA NONDJIVISIRO KOVARORWA

- Tjanga omaziriro woye mEmbo ndi mo pewa.
- Tjanga Onomora yOsenda, Onomora nEna rOmurorwa kEmbo rOmaziriro.
- Tjanga nopena omburau onḡumbe poo onḡorozu.
- O ungurisa otipekisa onḡemise.
- Zira omapuriro **yetatu**, **rimwe** mOrupa A **Omiimbo**, **rimwe** mOrupa B **Ereparahungi** na **rimwe** mOrupa C **Onḡarama**. Momaziriro yetatu nga **rimwe** ngari rire ere.
- Yandja ombango kondjangerosemba, oviraise vyokuresa nondungiro yomihewo.
- Otjivaro tjozongombe tja yandjwa moukovero [] komaandero wepuriro poo orupa rwepuriro arihe.

This document consists of **8** printed pages.

Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

ORUPA A: OMIIMBO

Zira epuriro **rimwe** morupa ndwi kutja epuriro **1** poo **2**.

1 Resa omuimbo mbwi nu u zire omapuriro ngu maye teza ku wo.

Otjikunino

Otjikunino tji wa pewa okutjevera
Mu nondjou ndji tona orukaro
Nozondunda aze ziri okukotora

Otjikunino tji wa pewa okutjevera
Mu nongeyama yeraka ndi tuṭuma
Nu ehi ari ziri amari zezera

Otjikunino tji wa pewa okutjevera
Mu notjipuka onyati tjoṭjikukutupara
Ayoo katji tji mungira otjoina kondana

Otjikunino tji wa pewa okutjevera
Mu nongwe yongwava ombwamavara
Epanga narutavi ndwa rangavara

Otjikunino tji wa pewa okutjevera
Mu nengava eputuputu rondirikayo
Ndi ngara ri ri mezimwi nari rikwirire

*Avihe vyavyo vya memwa nondando
Tara ku imbi mbi ri oviwa mu vyo
Narire ku wa petere ovivi mu vyo*

Okuhepa komburo onaunongo
Ndji ri eṭa ekarerere kozonḍiṭona
Zotjikunino tji wa pewa okutjevera
Oyo mai ungurisiwa otja keraa!

(Angee Ndauroo Tjouṭuku)

- (a) Ena romuimbo mbwi mari woronganisa vi omurya womuimbo auhe? Seturura ousupi. [2]
- (b) Omuiembe wa ungurisa eraka nondoneno ndji ɽa pi momazeve nga omatenga yevari? Seturura eziriro roye amo tara kotuveze **tuvari** eye pe ri ungurisa. [4]
- (c) Ombuze yomutjange ndji mai piti momazeve nga omasenina yevari womuimbo mbwi mai tja vi? Tamuna **ovinenge vivari** amo ungurisa **omambo woye omuini**. [4]
- (d) Omayarukiro woruteto ndwi: “Otjikunino tji wa pewa okutjevera” ru ri otja amazemburukisiro wouwa nouvi momuimbo mbwi. Mo itavere? Seturura eziriro roye amo riɽizire pu imbwi omuimbo. [10]

[20]**POO**

2 Resa omuimbo mbwi nu u zire omapuriro ngu maye teza ku wo.

Wa yama poo wa zepa?

We ya nu we yera wina
 Hapo oune ngwa undjire ko?
 Hapo nu wa eta ombwiro?
 Poo wa eta ouvi?
 Oune ngu ma tjiwa
 Pu pe nouwa ape kara ouvi

Tji we ya wa isa ko ouzeu kovandu
 Omitwaro omizeu vya za ko kotutu twovengi
 Ozongetjefa ze kurira ko
 Mena rohakahana yoye
 Ovikunino nouuta wovinamuinyo wina

Ngunda awa eta ouwa mbwi
 Ovengi va pandjara oviungura
 Mena rokutja kave hepwa
 Ove erike wa yenene okuungura

Ovarise novaherure va temwa owondema aya kwata
 onene
 Ve ku tarera tji mo toora omitinditwaro
 Ovanazombero ve ri nyaa omeho owa mbe nozombonywa
 Va tokutupurira omeho momakende
 Omena roye
 Hapo nao wa yama poo wa zepa?

(U Tjatindi)

Omuimbe ma ungurisa vi eraka okuraisa oumune we ohunga **nomarundurukiro** nge ya po? Seturura eziriro roye amo yandja ovihorera okuza momuimbo.

Oure weziriro roye nga rire omambo pokati ko-**250** nga ko-**300** nao.

[20]

ORUPA B: EREPARAHUNGI

Zira epuriro **rimwe** morupa ndwi kutja epuriro **3** poo **4**.

- 3** Resa okarukondwa nga okuza mereparahungi ndi **Ombu ri omuze woundu** nda tjangwa i **N K Mbaeva** nu kuzambo u zire omapuriro ayehe ngu maye teza ku ko.

Tjinga otjingi tjovandu atji ha vangere okuyenda kombakero ohimise ndji, ongurova ndji oya Ritjatano ndji otji pe ha woronganene ovanu ovengi poya Kavirindi komayandjero wondjozikiro korutu rwomunamuinyo ndwi. Opo wina kape yarerwe etando. Ihi otjikesa tja patururwa nu ovanu mbe ri po mave ya nokutara ndwi orutu. Maveipi wa kurama orure ama tara orutu rwe ndu maru yaruka kuruuma. Kavirindi we ya okurikwamba ku Maveipi. Maveipi me rizemburuka nozondoḡeno ozengi orutu ndwi ndu rwa kara na zo potupare twomanyando moruveze ndwa kapita. Kavirindi tjinenenene ma zemburuka kutja oorutu ndwe i nu ndwe rihonga okusuvera. Maveipi wa ḡunu komurungu warwo nomake ngu maye ivaiva. Orwo orutarazu nu omundu mo ḡokutja rwa kukuta owonyama ndja hinga orure movitararise. Nangwari onḡiro ya sana ngwi katjo. Eye me ripura kumwi.

Muhona me tja okuhepa kutja ove we ndji munisa oviḡa mbi hi ya muna omundu na umwe warwe. Mbi tange ena roye nu mbi tjiwe kutja Ove u nouvara kombanda yonḡiro. Amen.

Maveipi wa kumbu nu ovanu tji va zu nokurya va pwena nu arire tji va pizuka nu ookupizukirira tjinga kombakero amaku i omurumendu nomukazendu we porwavo pendje na imba ovaungure vonganda ombake yovandu.

Otja tji pa tyewa, pombakero ndji kape novandu varwe. Oyo ya tjitwa ngunda onya kongombe ai hi ya yera. Eyuva tji mari utu okupita tjandje mombongo kamu novandu varwe. OoKavirindi na Maveipi porwavo. Ovo va kamburasana otjovasuverasane katjotjiri. Kavirindi arire tja yere otjiuru tja Maveipi katiti ma tare keyuva romuhuka tji mari utu okuyera. “Maveipi musuverwa wandje, eyuva epe. Omuinyo omupe. Ngatu u utire mba. Komeho waavihe ngatu tjiwe nu tu zemburuke kutja nangwari Muhona Mukuru wa haḡa ovipuka novandu mena rokutja omundu u nomerizemburuka nu omuze wawo ouruvi.”

- (a) Seturura omuano omutjange mbu ma raisa onḡiro tji mo isire komuano mbu ma handjaura orutu rwomuḡi mokaḡukondwa nga. [4]
- (b) Eyuva romuhuka mari sasaneke tjike? Seturura ousupi otja koumune woye nu momambo woye omuini. [2]
- (c) Omomiano viḡe ombuze ndji ri mena rereparahungi ndi tji mai horoka mokaḡukondwa nga? Seturura eziriro roye amo yandja omazeuparisiro okuza mokaḡukondwa nga. [4]
- (d) Ongwaye ombakero ndji tji mai raisiwa otjombakero “ohimise”? Seturura eziriro roye amo yandja oviḡenge okuza mokaḡukondwa nga. [10]

[20]

POO

4 Ouṅe ngwa tura ondjo?: A V Muniazo

Ovi omutjange, **A V Muniazo**, tji ma raisa ondatumisire yovanatje novakazendu motukupo twavo kutja i munike oukahu keho romurese? Seturura eziriro roye amo yandja oviṅenge okuza mu indi ereparahungi.

Oure weziriro roye nga rire omambo pokati ko-**250** nga ko-**300** nao.

[20]

ORUPA C: ONḌARAMA

Zira epuriro **rimwe** morupa ndwi kutja epuriro **5** poo **6**.

- 5** Resa okarukondwa ku ka nanwa monḍarama ndji **Ai piti onḍe mo-12!**, okanyando nga, **Hi wondjozewe, hi rirwe!** ndja tjangwa i **N K Mbaeva** nu u zire omapuriro ngu maye teza mbo.

Musuverua: *(a ri inyangwe eraka)* Ami himee roro okuhita mo-Tale!

Kahijonganda: *(a tjenene mo)* Muatje haye, muatje haye! Ami kawami owokupimbwa i ove!

Musuverua omahoze ya utu okurandata kovitama.

Inaapupee: Inyangu, ozosikore inḍa zoresevate nḍa kaze hongo kaparukaze! Omundu kamoo hara omuatje ngu hita kosikore yovirumbu monḍoropa arire ngu wa kotora monḍomo ya Tjovazandu mwi. Ingwo ookunyona omuatje womundu!

Okuḥirua: Ami me munu kutja mamaa u ri nawa uriri. Ovanatje imba voresevate nangarire ngwi okuḥakuma kave roro.

Kahijonganda: *(ma munu kutja wa tyewa okuhangatenwa i yovakwendata)* Soo, nu pe ri nawa tji mamu munu nao. Hapo nu indji ombesi mai nana muhuka nu imbwi ouzeu wokutwarewa owatjike?

Okuḥirua: Vakwetu ovikwaye vyozombesi, omitwaro vyetu vi yende amavi yatwa? Eḥe katu na indu twa rondere ozombesi nongwaye?

Pupenombango: Nambano inyangu eḥe tu kara nomitwaro omingi orondu tara eḥe tu kara poyamama Tjijtjiri nu eye ka ungura okutja eḥe otji tu twaerera omaze, omaere nozonḍu poo ozongombo mbari orondu vyarwe noho mbi ḥeki pu imbyo wina vi kahindwa tuvari mokati kekweze.

Kahijonganda: *(otjinyo tji ri kamwaha)* Vandu, vandu eḥe indjeye mu tarere onyoneno ndji kawondjisiwa mba!

Inaapupee: Tjii, ove mo tja omukazendu otjigungundi eye wina ngwa kwata ngu novanatje avehe vetatu ovanatje avehe mba nga hitise na tjike osikore? Ma risa mo tjike? Owo mbwi oumariva wozombanda nḍe konda poo tjimuna mba ovanḍu ve suta nawa.

Kahijonganda: Ove mo vanga okundjiraera kutja ozosikore mOḥjomuise kaze na ozonḍjuwo inḍa zomara wovanatje poo? Oozosikore za Tjomuise onḍu mo ndji raere nḍo?

Inaapupee: Ozohostela ze mbenderisa ovanatje uriri. Ovanatje wina kave roro okukuta nu opu ve rihongera ourunga. Na kombanda yanao ozo wina ze ura. Ami himee vanga ovanatje vandje ve hitire osikore okuza mozonḍjuwo zombonḍi nḍo uriri. Ovanatje vandje mba *(ma urike mba ovanatje)* ovaingona nu kamaave yekuhanguka nai indu *(wa tetuka ma riri nu imba ovakozona va utu okumukamburira)* tji va rire ozosewa.

Pupenombango: (*ma minike ina novațena*) Arikaneye atu utu oviņa mbya sana ngo kavi notjiņa tji mavi zengurura.

Okuțirua: (*me riyeka omahoze*) Mamaa Tjitjiri noho we ndji raera kutja hi eterere ovimariva vyandje vyohorokweva yomurongo me ndji kondere. Tara eye ngo me ndji kondere otjari! Andakuzu ovandu tjiva nao etje suta vingapi?

Inaapupee: Muatje wandje ove mwina uriri; ovandu tjiva ovanahepero navi uriri momuinyo. Omuatje wamama ngwo! Ami ihi otjimariva tjorutjeno tjoure wekweze arihe mbi na tjo pehi me mu pe amu twaerere.

(a) Ongwaye Kahijonganda tji ma munu aayo wa tyewa okuhangatenwa? Seturura eziriro roye momambo woye omuini amo tara koviņenge okuza mokarukondwa. [4]

(b) Mo mwine ku tjike, okuza mokarukondwa nga, kutja ovanatje mba va tuwa pomake? Seturura ousupi. [2]

(c) Ongembuze omutjange ndji ma vanga okuraera kovarese mokarukondwa nga? Seturura eziriro roye otja koumune woye nu momambo woye omuini amo tara koviņenge okuza mokarukondwa. [4]

(d) Ovi omutjange tja kunu otjivepo tjonđurumbata mokarukondwa nga? Seturura eziriro roye amo yandja oviņenge okuza mu inga okarukondwa nga.

Oure weziriro roye nga rire omambo pokati ko-**125 nga** ko-**150** nao. [10]

[20]

POO

6 Eraka oraune? ndja tjangwa i **N K Mbaeva**

Otja koumune woye, ovi **N K Mbaeva** tja tjita kutja Tujendango ma rire omunyande omuzerwandu kovarese? Seturura oumune woye amo yandja oviņenge okuza monđarama ndji.

Oure weziriro roye nga rire omambo wotjivaro tjo **250 – 300**.

[20]